

USR EMILIA ROMAGNA – CUSL (Consulta Universitaria di Studi Latini)
Certificazione Linguistica in Lingua Latina – anno 2019

TESTO A

La vera nobiltà

SUMMARIUM

Quomodo complures antiqui viri, quamquam ex humili origine nati sunt, gloriam attigerint ex operibus suis, vel sapientiae, vel militiae, vel doctrinae

1 Marcus Porcius Cato, a quo Porciae gentis proles cognomen atque originem traxit, apud
2 Tusculanum vicum agresti quidem tugurio natus est.
3 Huius tamen tanta fuit in urbe dignitas atque auctoritas, ut omnes saeculi sui praestantes
4 viros antecelleret. Profecto clarus et rei publicae salutaris, non minus etiam litterarum quam
5 militiae curiosissimus, hic in tanta civium veneratione fuit, ut sapientia sua ordinem
6 senatorium auxerit, et ipsam quoque senatus maiestatem suo splendore decoraverit. Nonne
7 Marium a parentibus infimis paene sordidissimum ortum traxisse novimus? Deinde tanta in
8 eo probitas et virtus floruit, ut in bello Iugurthino primum Metelli consulis quaestor fuerit,
9 deinde ipsi in consulatu successerit, in quo tam fortiter versatus est, ut Iugurtham ipsum et
10 Bocchum Mauritaniae regem, qui auxilium Iugurthae attulerat, primum victos fugaverit,
11 deinde multa oppida Numidiae ceperit; tandem, capto Iugurtha et Romam ante curiam
12 producto, ingenti gloria triumphavit. Socratem vero, unicum decus humanae sapientiae, cuius
13 doctrina omnium philosophantium scholae illustratae sunt, quo nemo umquam mortalium
14 doctior aut sapientior Apollinis oraculo iudicatus, mater obstetrix et marmorarius pater
15 genuit.

saeculi sui

aetatis suae

antecelleret

superaret

profecto

sine dubio

salutaris

qui profuit

militiae

rei militaris

decoraverit

illustrem fecerit

infimis

humilibus

sordidissimum ortum

probitas

tam fortiter versatus est

producto

unicum decus

illustratae sunt

obstetrix

marmorarius

turpissimam originem

integritas

animum tam fortem ostendit

exposito

mirabilem honorem

honoratae sunt

quae curabat pueros generandos

qui marmor tractabat

1. Completa la parafrasi del testo, inserendo al posto giusto 8 parole scelte tra quelle di seguito elencate

- 1 De vera nobilitate adsunt exempla Marci Porci Catonis, qui ..... dedit Portiae genti;
2 C. Marii, qui Romam rediit, de Iugurtha triumphaturus; Socratis, qui ..... et
3 sapientissimus fuit omnium philosophorum.
4 Cato, quamquam ..... genitus erat, tamen tam magnam gloriam consecutus est in re
5 publica ....., ut ad ordinem senatorium pervenerit atque ..... illustraverit.
6 Marius, qui ex infimis parentibus natus erat, probitate et virtute omnes superavit, ita ut
7 quaesturam et consulatum adierit in bello Iugurthino.
8 Ubi, cum Iugurtham et Bocchum fugavisset, multa Numidiae oppida ....., deinde
9 cum ..... redisset, de Iugurtha triumphavit.
10 Socrates autem, a matre obstetrice ac patre marmorario ....., doctrina sua
11 sapientissimus putatus est Apollinis oraculo.

1. doctrina

5. Bocchum

9. cognomen

13. doctissimus

2. tantum

6. eundem

10. cepisset

14. ruri

3. virorum

7. oraculo

11. gerenda

15. triumphaturus

4. Secundus

8. virtutis

12. genitus

16. Romam

2. Leggi le seguenti affermazioni riferite al testo e barra la risposta esatta: vero o falso

1. Marcus Porcius Cato originem traxit a Claudia gente	VERO	FALSO
2. Cato, cum senator factus est, senatum illustravit	VERO	FALSO
3. Marius de Iugurtha triumphavit	VERO	FALSO
4. In bello Iugurthino Iugurtha et Bocchus Marium vicerunt	VERO	FALSO
5. Marius Metello in consulatu successit	VERO	FALSO
6. Cato et Marius ex claris parentibus orti sunt	VERO	FALSO
7. Socrates ipse marmorarius fuit	VERO	FALSO
8. Apollinis oraculum mortalium sapientissimum Socratem iudicavit	VERO	FALSO

3. Si scelga la risposta esatta fra quelle proposte.

1. Quae fuerunt Catoni virtutes?

- a) fortitudo et pulchritudo
- b) nequitia et calliditas
- c) dignitas atque auctoritas
- d) claritas ac salus

2. Marcus Porcius Cato curiosissimus fuit...

- a) magis litterarum quam militiae
- b) minus litterarum quam militiae
- c) magis militiae quam litterarum
- d) tam militiae quam litterarum

3. Quid traxit Marius a parentibus?

- a) infimam novitatem
- b) novissimum avum
- c) humilem originem
- d) sordidum hortum

4. Quid Marius egit post bellum Iugurthinum?

- a) in consulatu Metello successit
- b) Romae ingenti gloria triumphavit
- c) probitate et virtute floruit
- d) quaestor Metelli consulis fuit

5. Quis Bocchus fuit?

- a) Numidiae rex
- b) Iugurthae socius
- c) auxilium Romanorum
- d) victor Mauritaniae

6. Quis Romae triumphavit?

- a) ingens gloria
- b) Iugurtha
- c) Marius
- d) consul Metellus

7. Socrates natus est...

- a) nobili loco
- b) ex humilibus parentibus
- c) e patre nobili, sed matre serva
- d) paucas philosophantium scholas inlustraturus

8. Socrati fuit...

- a) oraculum sapientiae
- b) pater Apollo
- c) mater obstetrix
- d) iudicatus marmorarius

4. Scegli la risposta esatta tra quelle proposte

1. (r.2) Quidem è:

- a) pronome indefinito nominativo singolare
- b) pronome indefinito nominativo plurale
- c) avverbio
- d) congiunzione coordinante

2. (r.3) Ut introduce una subordinata:

- a) consecutiva
- b) completiva
- c) temporale
- d) finale

3. (r.4) Quam è:

- a) aggettivo interrogativo
- b) congiunzione subordinante
- c) pronome relativo
- d) avverbio

4. (r.6) Quoque è:

- a) aggettivo indefinito
- b) nesso relativo con -que enclitico
- c) avverbio
- d) aggettivo indefinito negativo

5. (r.6) Nonne introduce:

- a) interrogativa indiretta
- b) interrogativa retorica con risposta affermativa
- c) interrogativa retorica con risposta negativa
- d) interrogativa esclamativa

6. (r.11) Capto è:

- a) participio perfetto ablativo
- b) participio perfetto dativo
- c) indicativo presente
- d) supino passivo

7. (r.11) Romam è:

- a) complemento oggetto
- b) moto a luogo
- c) locativo
- d) moto per luogo

8. (r.13) Quo ha funzione di:

- a) complemento di causa
- b) congiunzione finale
- c) avverbio
- d) secondo termine di paragone

5. Inserisci nel nuovo contesto i verbi sottolineati, se necessario modificandoli.

1. (rr 1-2) Cato, a quo Porciae gentis proles originem traxit, apud Tusculanum vicum natus est.
Porciae gentis proles originem traxit a Catone, qui apud Tusculanum vicum _____.
2. (rr. 5-6) Hic in tanta civium veneratione fuit, ut sapientia sua ordinem senatorium auxerit.
Hic effecit ut sapientia sua ordinem senatorium _____.
3. (rr. 6-7) Nonne Marium... novimus?
Ex te quaero nonne Marium _____.
4. (rr. 7-8) Tanta in eo probitas et virtus floruit, ut in bello Iugurthino Metelli consulis quaestor fuerit.
In bello Iugurthino Metelli consulis quaestor fuit, quia tanta in eo probitas et virtus _____.

5. (rr. 8-9) Primum Metelli consulis quaestor fuit, deinde ipsi in consulatu successit.
Postquam Metelli consulis quaestor _____, ipsi in consulatu successit.
6. (rr. 9-10) Iugurtham ipsum et Bocchum victos fugavit
Cum Iugurtham ipsum et Bocchum _____, eos fugavit.
7. (rr. 12-13) [Socratis] doctrina omnium philosophantium scholae illustratae sunt.
Constat Socratis doctrina omnium philosophantium scholas _____.
8. (rr. 12-14) Socratem, quo nemo mortalium doctior iudicatus, mater obstetrix et marmorarius pater genuit.
Socrates, quem mater obstetrix et marmorarius pater _____, doctissimus omnium mortalium iudicatus est.

6. Inserisci le parole mancanti, declinandole adeguatamente, nel seguente brano, tratto dal prosiegno del brano precedente (solo per conseguire il livello A2):

Quis igitur, ingenii compos, tot illustrium _____ claritudinem sordidam aut ignobilem dicere _____? Necessè enim est aut nusquam in mortalibus esse nobilitatem, aut _____ omnium fuisse nobilissimos, quorum ingenia ac vires industria et omnium optimarum artium disciplinae non modo praeter _____ noverunt, sed paene usque ad divinitatem produxerunt. Non itaque contrahitur ex genere nobilitas, verum ex insita animi _____. Multi enim clarissimis viris geniti, adeo flagitiose ac turpiter _____, ut eos non modo illustres, verum obscuros vocare meritum sit. Superioris Africani filius Scipio, nonne paternam probitatem ignavia sua _____, qui ab Antioco rege captus, turpissime supplex iunctis manibus vitae spatium _____?

Audeo, es, ausus sum, audere

Ceteri, ceterae, cetera

Vir, viri

Ille, illa, illud

Rogo, as, rogavi, rogatum, rogare

Supero, as, superavi, superatum, superare

Virtus, virtutis

Vivo, is, vixi, victum, vivere

Glossarium

ingenii compos	habens potestatem sui
nusquam	nullo loco
praeter	magis quam
ad divinitatem	ad perfectionem
contrahitur	obtinetur
verum	sed
flagitiose	turpiter, scelerate
superioris	prioris, veteris